

Zaterdag 18 september 2021

TivoliVredenburg - Grote Zaal - 11.00 uur

TANGO OP HET ORGEL

Mi Corazón

Aart Bergwerff orgel

Carlos en **Mirella Santos David** dans

Astor Piazzolla 1921-1992

Revirado (bewerking Aart Bergwerff)

Igor Stravinsky 1882-1971

Tango (bewerking Aart Bergwerff)

Fredrik Sixten *1962

Tango över psalm 303: Det finns et väg till himmelen

Igor Stravinsky

Uit: *L'Oiseau de feu: Berceuse* en *Final*

(bewerking Maurice Besly)

Astor Piazzolla

Adiós nonino (bewerking Aart Bergwerff)

Jan Raas *1942

Tango voor Mineke

Astor Piazzolla

Fuga y misterio (bewerking Aart Bergwerff)

Jeroen van Veen *1969

Minimal Prelude nr. 60 - Tango for Organ

Astor Piazzolla

Oblivion (bewerking Bas Verboom)

Louis James Alfred Lefébure-Wély 1817-1869

Boléro de concert, opus 166

Orgel en tango, verbonden door Duitse immigranten

'Een virtuoze avonturier', zo werd organist Aart Bergwerff door dagblad *Trouw* genoemd. Met het project *Mi Corazón* ('Mijn hart') maakt Bergwerff de wonderlijke vertaalslag van tango naar orgel. En daarmee leverde hij het bewijs dat die twee fenomenen elkaar niet zo wezensvreemd zijn als je zou denken. Een orgel weet de klank van het bandoneon - het Argentijnse tango-instrument bij uitstek - prima te benaderen. Een historisch raakvlak is er ook: het bandoneon had een voorloper in de simpele accordeons waarmee Duitse immigranten in Argentinië hun kerkliederen begeleidden. Daarnaast ziet Bergwerff overeenkomsten op het gebied van expressie. De barokcomponisten met wie hij als organist zo vertrouwd is, vertolkten uiteenlopende gevoelens ('affecten') op een manier die zich met het emotionele scala van tangomuziek laat vergelijken.

Een groot deel van de hier gespeelde tango's zijn uiteraard bewerkingen - inclusief de nogal hybride *Tango* die de grote Igor Stravinsky in 1940 voor piano componeerde (en later zelf voor vreemdsoortige instrumentcombinaties arrangeerde). Het was Stravinsky's gewoonte om bestaande stijlen of andermans muziek volledig naar zijn eigen hand te zetten. Dat deed hij onder meer met Bach, Tsjaikovski, ragtime en jazz; hier vervormt hij het traditionele tango-idiom met tegendraadse accenten en wrange harmonieën. Opmerkelijk genoeg verzamelde Bergwerff ook een aantal tango's die specifiek voor orgel zijn geschreven. De hedendaagse Zweedse componist Frederik Sixten, geroemd om zijn vocale werken en zijn originele bijdragen aan de kerkmuziek, baseerde een tango op de Zweedse hymne *Det finns et väg till himmelen* ('Er is een weg naar de hemel'). Daarmee illustreert hij de ongekennde populariteit van de broeierige tango in de koele Scandinavische landen. Jan Raas, componist en bovenal een groot improvisator op orgel, droeg zijn speelse *Tango voor Mineke* op aan zijn echtgenote. En pianist Jeroen van Veen componeerde speciaal voor Bergwerff de *Minimal Prelude nr. 60*, waarin hij tango combineerde met zijn persoonlijke expertise op het gebied van minimal music. De *Boléro de concert* die de Franse organist (van o.a. de monumentale orgels in de Parijse Madeleine en St. Sulpice) Louis James Alfred Lefébure-Wély in 1865 publiceerde misstaat in deze context niet. De klassieke Spaanse bolero heeft weliswaar een andere maatsoort, maar dit stuk bewijst wel hoe effectief een volksdans op een orgel kan klinken.

Muziek van achterbuurten en havencafés

De spil van het programma is natuurlijk de iconische Astor Piazzolla, de grote twintigste-eeuwse grensverlegger die tango van alle clichés ontdeed en er nieuwe dimensies aan toevoegde.

Net als blues, flamenco en hiphop is tango van oorsprong muziek van een arme bevolkingslaag. De dans ontstond in de

havencafés van Buenos Aires, de Argentijnse hoofdstad. De vele nationaliteiten die hier samenkwamen - Argentinië was na de Verenigde Staten het belangrijkste immigratieland ter wereld - drukten er elk hun eigen stempel op.

Piazzolla was een geboren Argentijn, maar groeide opmerkelijk genoeg op in New York; tango kende hij aanvankelijk enkel via grammofoonplaten van zijn vader. Vanaf zijn eerste bandoneonlessen zocht hij de muzikale breedte: behalve tango's speelde hij jazznummers na - en werken van Bach en Chopin die hij een bevriende pianiste hoorde spelen.

Eenmaal teruggekeerd in Argentinië trad hij toe tot het tango-orkest van de legendarische Anibal Troilo, die geïmponeerd was door Piazzolla's veelzijdigheid maar spoedig kregel werd van diens flirts met jazz en klassieke muziek. De experimentele tango-composities die hij in die periode schreef waren slechts het begin: Piazzolla wilde geen cafémuzikant blijven maar een 'serieus' componist worden. Hij werd compositieerling van de modernist Alberto Ginastera en later, in Parijs, van Nadia Boulanger. Dankzij haar maakte hij zijn missie van wat hij eerder al intuïtief had gemaakt: het ontwikkelen van de tango tot respectabele concertmuziek.

Piazzolla's *tango nuevo* was meer luister- dan dansmuziek. De uitgewerkte solopartijen waren nieuw voor die tijd, evenals de vaak scherpe dissonanten en de complexe ritmes die verder gingen dan de rechttoe-rechtaan-puls van de klassieke tango. De collage-achtige manier waarop hij verschillende thema's aan elkaar plakte is Stravinsky-achtig; de soms rauwe samenklanken en hamerende accenten herinneren aan Bartók; en overall hoor je echo's van de jazz en de klezmer-muziek die hij in New York hoorde - een stad waar hij steeds weer naar terug bleef keren om nieuwe indrukken op te doen.

Zijn landgenoten volgden hem gefascineerd, maar vaak ook met afschuw. Velen vonden zijn composities onbegrijpelijk en sommigen noemden hem zelfs een 'verrader'. Toen hij een elektrische-gitaarspeler in zijn ensemble toeliet kreeg die zelfs doodsb bedreigingen.

Uiteindelijk triomfeerde Piazzolla vooral buiten Argentinië; in Noord-Amerika en Europa had hij een tijdlang meer fans dan in Buenos Aires. Uiteindelijk componeerde hij zo'n 750 stukken, in de eerste plaats voor zijn eigen ensembles, maar ook voor theater, film, symfonieorkest en opera.

Aart Bergwerffs Piazzolla-bewerkingen beslaan het hele gevoelspectrum van de tango: ze klinken vitaal en opgewekt, maar minstens even vaak bespiegelend, wrang, treurig of onheilspellend. Tango, wilde Piazzolla maar zeggen, lijkt frivol - maar het blijft muziek van de duisternis.

Michiel Cleij

Aart Bergwerff studeerde orgel aan het Rotterdams Conservatorium, in Parijs bij Marie-Claire Alain en in Duitsland bij Harald Vogel. Zijn studie bij Alain in Parijs sloot hij af met het behalen van de Prix de Virtuosité. Hij won prijzen op orgelconcoursen te Brugge, Lausanne en Groningen. In 2003 werd hij onderscheiden met de zilveren medaille van de Société Académique 'Arts, Sciences et Lettres' vanwege zijn verdiensten voor de Franse orgelcultuur. Aan het Rotterdams Conservatorium, onderdeel van Codarts, Hogeschool voor de Kunsten, is hij hoofdvakdocent orgel. Als organist is hij regelmatig te gast bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest en bij de Philharmonie Zuid-Nederland.

Als concertorganist treedt hij veelvuldig op in concerten en festivals in binnen- en buitenland. In 2012 maakte hij zijn debuut in het fameuze orgelfestival Toulouse-Les-Orgues in het Franse Toulouse. Aart Bergwerff is o.a. organist van de Grote-of O.L.V.-Kerk te Breda en daarmee de vaste bespeler van het monumentale Flentrop-orgel. Aart Bergwerff heeft een passie voor het klassieke repertoire maar zoekt ook nieuwe wegen en vormen in de orgelcultuur. Zo werkt hij samen met videokunstenaar Jaap Drupsteen en maakte hij de voorstelling 'East meets West' met derwisj danser Kadir Sonuk, op muziek van Ten Holts Canto *Ostinato*.

Carlos & Mirella Santos David

Carlos & Mirella zijn partners zowel op dansvloer als in het leven. Hun gezamenlijke carrière begon in 2011. Mirella volgde een dansopleiding in Nederland en Carlos deed ervaring op in het buitenland. Elk jaar bezoeken ze Buenos Aires, het hart van de tango, om daar samen te studeren, maar ook om Nederland te vertegenwoordigen op de Wereldkampioenschappen die daar elk jaar worden gehouden. In 2016 waren ze het eerste Nederlandse koppel dat Nederland vertegenwoordigde in de finale, waar slechts veertig koppels vanuit de hele wereld voor worden geselecteerd na voorrondes met honderden koppels. Ook in 2017, 2018 en 2019 waren ze finalist. Ook in Europa wonnen zij titels: eerste prijs bij het UK Londen Tango Championship in 2018; eerste prijs bij het Official European Tango Championship 'Tango de Pista' in 2017, eerste prijs bij het Duitse kampioenschap 'Tango de Pista' in 2016. Ze geven workshops in binnen- en buitenland en traden op met o.a. Andrea Bocelli in Antwerpen en Parijs. Ook werden ze gevraagd als jury bij wedstrijden in Italië, Duitsland en Rusland. Ook zijn ze bekend van televisie: in 2015 veroverden ze de tweede plaats bij het programma 'Everybody Dance Now' op RTL4, en stonden in de finale van het programma 'Time To Dance' in 2018.